

Seat
No.

A - 165 (A)

Total No. of Pages : 7

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015

ECONOMICS (Special) (Paper - X (a))

International Economics (Part - I)

Sub. Code : 51944 - A

Day and Date : Friday, 30 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Neat diagrams should be drawn where it is necessary.
  - 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [5]

- a) Exchange of goods and services within country is known as _____ trade.
- i) Internal
  - ii) International
  - iii) Answer i) & ii)
  - iv) None of above
- b) Heckscher-Ohlin considered _____ types of good product.
- i) One
  - ii) Two
  - iii) Three
  - iv) Four
- c) When elasticity of demand of goods and services is less in the foreign countries then terms of trade for the respective country is _____.
- i) Unfavourable
  - ii) Balanced
  - iii) Favourable
  - iv) All above
- d) When the exchange rate for two or more countries is stable then it is known as _____.
- i) Fixed exchange rate
  - ii) Fluctuating exchange rate
  - iii) Decreasing exchange rate
  - iv) All above
- e) When import export policy of goods and services is controlled by government, that type of trade policy is known as _____.
- i) Private
  - ii) Co-operative
  - iii) Free
  - iv) Protection

P.T.O.

Q2) Write a short note (any three) :

[15]

- The merits of flexible exchange rate.
- The positive approach of protection trade policy.
- The factors determining of gains from the international trade.
- The concept of terms of trade.
- Trade and economic growth.

Q3) Write the answers of the following questions in detail (any two) :

[20]

- What is free trade? Explain the positive and negative approach of free trade.
- What is exchange rate? Explain the merits and demerits of fixed exchange rate in detail.
- State the Heckscher-Ohlin theory of International Trade.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[5]

अ) देशाच्या सीमेअंतर्गत होणाऱ्या वस्तू व सेवांचा विनिमय व्यवहार म्हणजे ..... व्यापार होय.

i) देशांतर्गत	ii) विदेशी
iii) i) व ii) दोन्ही	iv) वरीलपैकी एकही नाही

ब) हेक्चर-ओहलिन यांनी ..... वस्तू उत्पादनाचा विचार केला आहे.

- i) एक ii) दोन
iii) तीन iv) चार

क) विदेशात वस्तूसेवांच्या मागणीची लवचिकता कमी असते तेव्हा व्यापारशर्ती संबंधित देशाला ..... ठरतात.

- i) प्रतिकूल ii) संतुलीत
iii) अनुकूल iv) वरील पैकी सर्व

ड) जेव्हा दोन अथवा जास्त देशातील चलनांचा विनिमय दर बदलत नाही तेव्हा त्यास ..... म्हणतात.

- i) स्थिर विनिमय दर ii) बदलता विनिमय दर
iii) घटता विनिमय दर iv) वरीलपैकी सर्व

इ) वस्तू व सेवांच्या आयात व निर्यात धोरणावर सरकारचे नियंत्रण म्हणजे ..... व्यापार धोरण होय.

- i) खाजगी ii) सहकार
iii) मुक्त iv) संरक्षण

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) बदलत्या विनिमय दराचे फायदे
ब) संरक्षित व्यापाराचा सकारात्मक दृष्टीकोन
क) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे लाभ निर्धारण करणारे घटक
ड) व्यापारशर्तीच्या संकल्पना
इ) व्यापार आणि आर्थिक वृद्धी

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) मुक्त व्यापार म्हणजे काय? त्याचे सकारात्मक व नकारात्मक युक्तीवाद स्पष्ट करा.
- ब) विनिमय दर म्हणजे काय ते सांगून स्थिर विनिमय दराचे गुण-दोष सविस्तर सांगा.
- क) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा हेक्चर-ओहलिन यांचा सिध्दांत स्पष्ट करा.

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015
ECONOMICS (Special) (Optional) (Group - B) (Paper - X (b))
Banks and Financial Markets (Part - I)

Sub. Code : 51944-B

Day and Date : Friday, 30 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternatives given below. **[5]**

- a) Open Market Operation of the R.B.I. refers to _____.
  - i) Buying and Selling of shares
  - ii) Auctioning of food grain
  - iii) Transaction in gold
  - iv) Trading in securities.
- b) Which of the following is not a primary function of commercial bank.

i) Collection of dividend	ii) Credit creation
iii) Advancing loans	iv) Accepting deposits
- c) Credit cards are issued by _____.

i) Government	ii) Reserve Bank of India
iii) Member	iv) None of these
- d) Indian Negotiable Instrument Act was passed in _____.

i) 1947	ii) 1850
iii) 1881	iv) 2001
- e) Banker's Bank is _____.

i) R.B.I.	ii) I.D.B.I.
iii) S.B.I.	iv) None of these

Q2) Write short notes (any three) :

[15]

- Secondary functions of commercial bank.
- Limitations of credit creation.
- Repo and Reverse Repo rate
- Promotional role of Reserve Bank of India.
- Features of Promissory note

Q3) Write in detail answers on any two of the following :

[20]

- Explain the Merits and Demerits of A.T.M. cards.
- Explain opening, operating and closing of Bank Accounts.
- What is NPA (Non-Performing Assets)? Explain the causes of NPA.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[5]

अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचा खुल्या बाजारातील व्यवहार ..... घटकांशी संबंधित आहे.

i) भागांची खरेदी विक्री	ii) अन्नधान्याचा लिलाव
iii) सोन्याचा व्यवहार	iv) रोख्यांची खरेदी-विक्री

- ब) ..... व्यापारी बँकाचे प्राथमिक कार्य नाही.
- i) लाभांश गोळा करणे ii) पतनिर्मिती
iii) कर्ज देणे iv) ठेवी स्वीकारणे
- क) पतपत्र (क्रेडीट कार्ड) ..... मार्फत दिले जाते.
- i) सरकार ii) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया
iii) सभासद iv) यापैकी नाही
- ड) भारतीय चलनक्षम दस्तऐवज कायदा ..... मध्ये संमत झाला.
- i) 1947 ii) 1850
iii) 1881 iv) 2001
- इ) बँकाची बँक ..... आहे.
- i) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (आर. बी. आय.)
ii) भारतीय औद्योगिक विकास बँक (आय. डी. बी. आय)
iii) स्टेटे बँक ऑफ इंडिया (एस.बी.आय.)
iv) यापैकी नाही

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) व्यापारी बँकेची दुय्यम कार्ये
ब) पतनिर्मितीच्या मर्यादा
क) रेपो रेट व रिव्हर्स रेपो रेट
ड) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची प्रवर्तनात्मक भूमिका
इ) वचन चिट्ठीची वैशिष्ट्ये

प्र.3) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) ए. टी. एम. कार्डाचे फायदे-तोटे लिहा.
ब) 'बँकेत खाते उघडणे, खाते व्यवहार करणे व खाते बंद करणे' स्पष्ट करा.
क) अनिष्पादीत मालमत्ता म्हणजे काय? अनिष्पादीत मालमत्ता निर्माण होण्याची कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015

ECONOMICS (Special) (Paper - X)

Economics of Development

Sub. Code : 65534

Day and Date : Friday, 30 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Neat diagrams should be drawn where it is necessary.
  - 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative : [5]

- i) According to _____ "Economic Development is the process, whereby the real per capita income of a country increases over a long period of time".
  - a) G. M. Meier
  - b) Arthur Lewis
  - c) Robertson
  - d) None of these
- ii) _____ means increase in total national income.
  - a) Economic growth
  - b) Economic Development
  - c) Underdeveloped Economy
  - d) None of these
- iii) _____ Explained the concept of 'vicious circle of poverty'.
  - a) Rosention Rodan
  - b) Arthur Lewis
  - c) Nurkse
  - d) None of these
- iv) According to Lewis _____ Economy is found in underdeveloped economy.
  - a) Two sector
  - b) Three sector
  - c) Mixed
  - d) None of these

- iii) दारिद्र्याच्या दृष्टचक्राची संकल्पना ..... यांनी विशद केली.
- अ) रोझेन्स्टीन रोडान   ब) आर्थर लेविस
क) नक्स   ड) यापैकी नाही
- iv) प्रा. लेविस यांच्या मते, अविकसित देशात ..... अर्थव्यवस्था असते.
- अ) द्विक्षेत्री   ब) त्रिक्षेत्री
क) मिश्र   ड) यापैकी नाही
- v) ..... अर्थशास्त्राच्या मते देशातील बहुसंख्य लोक निरक्षर ठेवून आर्थिक विकासाचे कार्यक्रम राबविणे निरर्थक ठरते.
- अ) गुन्नर मिर्डाल   ब) रोडान
क) नक्स   ड) यापैकी नाही

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) आर्थिक विकासाचे मापन
ब) दारिद्र्याचे दृष्टचक्र
क) उड्डाण अवस्था
ड) विस्तारक परिणाम आणि प्रतिसारक परिणाम
इ) आर्थिक विकासातील शासनाची भूमिका

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) आर्थिक विकास व आर्थिक वाढ यातील फरक विषद करा.
ब) अल्पविकसित अर्थव्यवस्थेची मूलभूत वैशिष्ट्ये विषद करा.
क) रोस्टोच्या आर्थिक वृद्धीच्या अवस्था विषद करा.

ॐॐॐ

A - 165 (A)

Total No. of Pages : 7

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015

ECONOMICS (Special) (Paper - X (a))

International Economics (Part - I)

Sub. Code : 51944 - A

Day and Date : Friday, 30 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Neat diagrams should be drawn where it is necessary.
  - 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [5]

- a) Exchange of goods and services within country is known as _____ trade.
- i) Internal
  - ii) International
  - iii) Answer i) & ii)
  - iv) None of above
- b) Heckscher-Ohlin considered _____ types of good product.
- i) One
  - ii) Two
  - iii) Three
  - iv) Four
- c) When elasticity of demand of goods and services is less in the foreign countries then terms of trade for the respective country is _____.
- i) Unfavourable
  - ii) Balanced
  - iii) Favourable
  - iv) All above
- d) When the exchange rate for two or more countries is stable then it is known as _____.
- i) Fixed exchange rate
  - ii) Fluctuating exchange rate
  - iii) Decreasing exchange rate
  - iv) All above
- e) When import export policy of goods and services is controlled by government, that type of trade policy is known as _____.
- i) Private
  - ii) Co-operative
  - iii) Free
  - iv) Protection

P.T.O.

Q2) Write a short note (any three) :

- The merits of flexible exchange rate.
- The positive approach of protection trade policy.
- The factors determining of gains from the international trade.
- The concept of terms of trade.
- Trade and economic growth.

Q3) Write the answers of the following questions in detail (any two) : [20]

- What is free trade? Explain the positive and negative approach of free trade.
- What is exchange rate? Explain the merits and demerits of fixed exchange rate in detail.
- State the Heckscher-Ohlin theory of International Trade.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[5]

अ) देशाच्या सीमेअंतर्गत होणाऱ्या वस्तू व सेवांचा विनिमय व्यवहार म्हणजे ..... व्यापार होय.

i) देशांतर्गत	ii) विदेशी
iii) i) व ii) दोन्ही	iv) वरीलपैकी एकही नाही

- ब) हेक्चर-ओहलिन यांनी ..... वस्तू उत्पादनाचा विचार केला आहे.
- i) एक ii) दोन
iii) तीन iv) चार
- क) विदेशात वस्तूसेवांच्या मागणीची लवचिकता कमी असते तेव्हा व्यापारशर्ती संबंधित देशाला ..... ठरतात.
- i) प्रतिकूल ii) संतुलीत
iii) अनुकूल iv) वरील पैकी सर्व
- ड) जेव्हा दोन अथवा जास्त देशातील चलनांचा विनिमय दर बदलत नाही तेव्हा त्यास ..... म्हणतात.
- i) स्थिर विनिमय दर ii) बदलता विनिमय दर
iii) घटता विनिमय दर iv) वरीलपैकी सर्व
- इ) वस्तू व सेवांच्या आयात व निर्यात धोरणावर सरकारचे नियंत्रण म्हणजे ..... व्यापार धोरण होय.
- i) खाजगी ii) सहकार
iii) मुक्त iv) संरक्षण

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) बदलत्या विनिमय दराचे फायदे
- ब) संरक्षित व्यापाराचा सकारात्मक दृष्टीकोन
- क) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे लाभ निर्धारण करणारे घटक
- ड) व्यापारशर्तीच्या संकल्पना
- इ) व्यापार आणि आर्थिक वृद्धी

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) मुक्त व्यापार म्हणजे काय? त्याचे सकारात्मक व नकारात्मक युक्तीवाद स्पष्ट करा.
- ब) विनिमय दर म्हणजे काय ते सांगून स्थिर विनिमय दराचे गुण-दोष सविस्तर सांगा.
- क) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा हेक्शर-ओहलिन यांचा सिध्दांत स्पष्ट करा.

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015

ECONOMICS (Special) (Optional) (Group - B) (Paper - X (b))

Banks and Financial Markets (Part - I)

Sub. Code : 51944-B

Day and Date : Friday, 30 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternatives given below.

[5]

- a) Open Market Operation of the R.B.I. refers to _____.
  - i) Buying and Selling of shares
  - ii) Auctioning of food grain
  - iii) Transaction in gold
  - iv) Trading in securities.
- b) Which of the following is not a primary function of commercial bank.
  - i) Collection of dividend
  - ii) Credit creation
  - iii) Advancing loans
  - iv) Accepting deposits
- c) Credit cards are issued by _____.
  - i) Government
  - ii) Reserve Bank of India
  - iii) Member
  - iv) None of these
- d) Indian Negotiable Instrument Act was passed in _____.
  - i) 1947
  - ii) 1850
  - iii) 1881
  - iv) 2001
- e) Banker's Bank is _____.
  - i) R.B.I.
  - ii) I.D.B.I.
  - iii) S.B.I.
  - iv) None of these

Q2) Write short notes (any three) :

[15]

- Secondary functions of commercial bank.
- Limitations of credit creation.
- Repo and Reverse Repo rate
- Promotional role of Reserve Bank of India.
- Features of Promissory note

Q3) Write in detail answers on any two of the following :

[20]

- Explain the Merits and Demerits of A.T.M. cards.
- Explain opening, operating and closing of Bank Accounts.
- What is NPA (Non-Performing Assets)? Explain the causes of NPA.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[5]

अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचा खुल्या बाजारातील व्यवहार ..... घटकांशी संबंधित आहे.

i) भागांची खरेदी विक्री	ii) अन्नधान्याचा लिलाव
iii) सोन्याचा व्यवहार	iv) रोख्यांची खरेदी-विक्री

- ब) ..... व्यापारी बँकाचे प्राथमिक कार्य नाही.
- i) लाभांश गोळा करणे   ii) पतनिर्मिती
- iii) कर्ज देणे   iv) ठेवी स्वीकारणे
- क) पतपत्र (क्रेडीट कार्ड) ..... मार्फत दिले जाते.
- i) सरकार   ii) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया
- iii) सभासद   iv) यापैकी नाही
- ड) भारतीय चलनक्षम दस्तऐवज कायदा ..... मध्ये संमत झाला.
- i) 1947   ii) 1850
- iii) 1881   iv) 2001
- इ) बँकाची बँक ..... आहे.
- i) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (आर. बी. आय.)
- ii) भारतीय औद्योगिक विकास बँक (आय. डी. बी. आय)
- iii) स्टेटे बँक ऑफ इंडिया (एस.बी.आय.)
- iv) यापैकी नाही

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

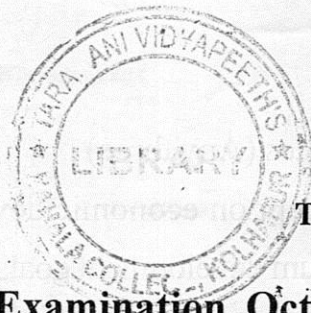
[15]

- अ) व्यापारी बँकेची दुय्यम कार्ये
- ब) पतनिर्मितीच्या मर्यादा
- क) रेपो रेट व रिर्व्हर्स रेपो रेट
- ड) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची प्रवर्तनात्मक भूमिका
- इ) वचन चिट्ठीची वैशिष्ट्ये

प्र.3) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) ए. टी. एम. कार्डाचे फायदे-तोटे लिहा.
- ब) 'बँकेत खाते उघडणे, खाते व्यवहार करणे व खाते बंद करणे' स्पष्ट करा.
- क) अनिष्पादीत मालमत्ता म्हणजे काय? अनिष्पादीत मालमत्ता निर्माण होण्याची कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015
ECONOMICS (Paper - VII)
Economics of Development and Planning (Part - I)
Sub. Code : 51931

Day and Date : Monday, 26 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives : [5]

- a) _____ are the dimensions of standard of living.
  - i) Life - Sustenance
  - ii) Self - esteem
  - iii) Freedom
  - iv) All the above
- b) Prof. Rostow was _____ economist.
  - i) American
  - ii) British
  - iii) Indian
  - iv) None of the above
- c) Prof. Myrdal used concept of _____ in theory of Circular Causation.
  - i) Backwash effects
  - ii) Spread effects
  - iii) Both
  - iv) None of the above
- d) _____ are millennium development goals.
  - i) Achieve universal primary education
  - ii) Eradicate Extreme Poverty and Hunger
  - iii) Reduce child Mortality rate
  - iv) All the above
- e) Monetary policy is formulated by _____ in India.
  - i) Government
  - ii) RBI
  - iii) NABARD
  - iv) World Bank

Q2) Write short notes (Any three) :

[15]

- The concept on economic development
- Millennium development goals
- Backwash effects
- Agriculture and economic development
- Globalization and economic development

Q3) Answer the following questions in detail (Any two) :

[20]

- Explain the Rostow's stages of economic growth.
- Explain the role of Fiscal policy in economic development.
- State the role of Foreign trade in economic development.

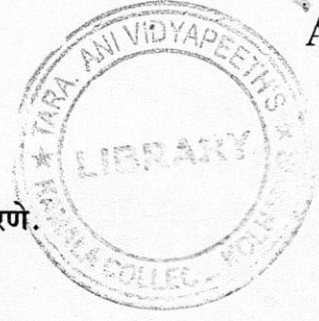
मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[5]

- अ) ..... चांगल्या राहणीमानाचे पैलू आहेत.
i) जीवन-पोषण	ii) स्वयं प्रशंसा
iii) स्वातंत्र्य	iv) वरील सर्व
- ब) प्रा. रोस्टो हे ..... अर्थशास्त्रज्ञ होते.
i) अमेरिकन	ii) ब्रिटीश
iii) भारतीय	iv) वरील पैकी नाही
- क) प्रा. मिर्डाल यांनी ..... संकल्पना चक्रीय कार्यकारण सिध्दांतात मांडली.
i) प्रतिसारक परिणाम	ii) विस्तारक परिणाम
iii) दोन्ही	iv) वरील पैकी नाही

ड) ..... सहस्रकातील विकासाची ध्येये आहेत.

- i) सार्वत्रिक प्राथमिक शिक्षण साध्य करणे.
- ii) आत्यंतिक दारिद्र्य आणि भूक यांचे निर्मूलन करणे.
- iii) बालमृत्यूच्या प्रमाणात घट घडवून आणणे.
- iv) वरील सर्व

इ) चलनविषयक धोरणाची आखणी ..... करते.

- i) सरकार
- ii) रिजर्व्ह बँक ऑफ इंडिया
- iii) नाबार्ड
- iv) जागतिक बँक

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) आर्थिक विकासाची संकल्पना
- ब) सहस्रकातील विकासाची ध्येये
- क) प्रतिसारकं परिणाम
- ड) कृषि आणि आर्थिक विकास
- इ) जागतिकीकरण आणि आर्थिक विकास

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) रोस्टोयांच्या आर्थिक वाढीच्या अवस्था स्पष्ट करा.
- ब) आर्थिक विकासातील राजकोषीय धोरणाची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) आर्थिक विकासातील विदेशी व्यापाराची भूमिका सांगा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015
ECONOMICS (Special)

Micro Economics (Part - I) (Paper - VII)

Sub. Code :65531

Day and Date : Monday, 26 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Right hand figures indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternative : [5]

- a) Micro Economics is also known as _____ Economics.
  - i) Aggregative
  - ii) General
  - iii) Individual
  - iv) None of these
- b) _____ cost may be defined as the net addition to total cost as on more unit of output is produced.
  - i) Average
  - ii) Total
  - iii) opportunity
  - iv) Marginal
- c) Short run average cost curve takes the shape of the English letter _____.
  - i) L
  - ii) T
  - iii) U
  - iv) S
- d) The Law of Diminishing Marginal utility is Propounded by _____.
  - i) Dr. Marshall
  - ii) Pigou
  - iii) Robbins
  - iv) Benham
- e) _____ is the one of Internal Economies.
  - i) Technical Economies
  - ii) Economies of Specialisation
  - iii) Economies of Disintegration
  - iv) Economies of Information

Q2) Write short notes (Any three)

[15]

- Limitation of Micro Economics.
- Importance of consumer's surplus.
- Production Function.
- Money cost.
- External Diseconomies.

Q3) Write in detail answer of the following questions (Any two) :

[20]

- Explain the concept of 'consumer's surplus' in detail.
- State the Law of Returns to scale.
- State the Law of Equi-marginal utility.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[5]

अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्र हे ..... शास्त्र म्हणून ही ओळखले जाते.

i) एकंदरीत	ii) सामान्य
iii) वैयक्तिक	iv) यापैकी नाही

ब) उद्योग संस्थेचे उत्पादन आणखी एका नगाने वाढविल्यास एकूण खर्चात जी निव्वळ वाढ होते तिला ..... खर्च असे म्हणतात.

i) सरासरी	ii) एकूण
iii) संधी	iv) सीमांत

क) अल्पकालीन सरासरी खर्चाचा वक्र इंग्रजी अक्षर ..... आकाराचा असतो.

i) एल	ii) टी
iii) यू	iv) एस

ड) घटत्या सीमांत उपयोगितेचा सिध्दांत ..... यांनी मांडला आहे.

i) डॉ. मार्शल	ii) पिगु
iii) रॉबिन्स	iv) बेनहॅम

इ) ..... हि एक अंतर्गत बचती आहे.

i) तांत्रिक बचती	ii) विशेषीकरणांच्या बचती
iii) विघटनातील बचती	iv) माहिती विषयक बचती

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

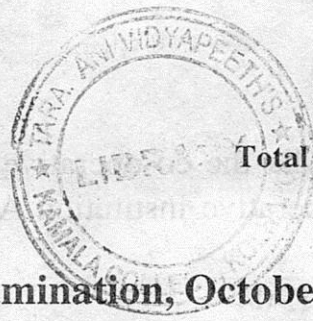
- अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्राच्या मर्यादा
- ब) उपभोक्त्याच्या संतोषाधिक्याचे महत्व
- क) उत्पादन फलन
- ड) पैशातील खर्च
- इ) बहिर्गत तोटे

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (फक्त दोन)

[20]

- अ) 'उपभोक्त्याचे संतोषाधिक्य' हि संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) उत्पादन प्रमाण फलाचा नियम सांगा.
- क) सम-सिमांत उपयोगितेचा सिध्दांत सांगा.

A-191(A)

Total No. of Pages ;8

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015

ECONOMICS (Special) (Optional Group - A)

Agri - Business (Part - I) (Paper - XI) (A)

Sub. Code : 51945

Day and Date : Saturday, 31 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [5]

- i) _____ is included in primary sector of the Indian Economy.
  - a) Agriculture
  - b) Industry
  - c) Services
  - d) None of these
- ii) Supply of Agricultural product is _____.
  - a) Elastic
  - b) Inelastic
  - c) Perfectly elastic
  - d) None of these
- iii) In India Economic Reforms Programme was started from the year _____.
  - a) 1951
  - b) 1991
  - c) 1995
  - d) None of these
- iv) Main objective of regulated market is a _____.
  - a) Guarantee of prices
  - b) Reduce the exploitation of farmers
  - c) To provide infrastructural facilities
  - d) All of the above

v) In India the co-operative marketing institutions were established by co-operative institution Act. _____.

a) 1904

b) 1912

c) 1951

d) None of these

Q2) Write short notes (any three):

[15]

- a) Difference between agriculture and Non-agricultural sector.
- b) Role of the commission for agricultural cost and price.
- c) Change in terms of trade and Impact on Agriculture.
- d) Efficiency criteria for Agricultural marketing.
- e) Forward markets and future markets.

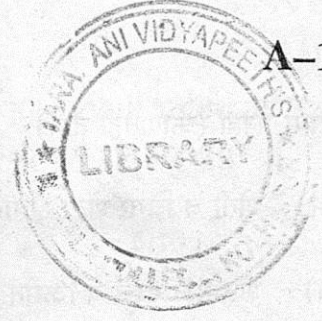
Q3) Answer the following questions in details. (any two)

[20]

- a) Explain the nature of agricultural economics and characteristics of Indian agriculture.
- b) Explain the importance and factors of demand forecasting.
- c) What is Terms of Trade? State the causes of Favourable terms of trade to agriculture.

मराठी रूपांतर

A-191(A)

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत .
- 2) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[5]

i) ..... चा समावेश भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या प्राथमिक क्षेत्रात केला जातो.

अ) शेती	ब) उद्योग
क) सेवा	ड) यापैकी नाही.

ii) शेतमालाचा पुरवठा ..... असतो.

अ) लवचिक	ब) अलवचिक
क) पूर्ण लवचिक	ड) यापैकी नाही

iii) भारतात आर्थिक सुधारणा कार्यक्रम सन..... पासून सुरू झाला.

अ) 1951	ब) 1991
क) 1995	ड) यापैकी नाही

iv) नियंत्रित बाजारपेठेचे मुख्य वैशिष्ट्ये ..... हे आहे.

अ) किंमतीची हमी देणे	ब) शेतकऱ्यांची पिळवणूक कमी करणे
क) पायाभूत सुविधा पुरविणे	ड) वरील सर्व

v) भारतात सहकारी खरेदी-विक्री संस्थांची स्थापना ..... सालच्या सहकारी कायदयाने केली जाते.

अ) 1904	ब) 1912
क) 1951	ड) यापैकी नाही

प्र.2) टीपा लिहा (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) शेती व बिगर शेती क्षेत्रातील फरक.
- ब) शेतमाल खर्च व किंमत आयोगाची भूमिका.
- क) व्यापारशर्तीतील बदल आणि शेतीवरील परिणाम.
- ड) शेती विपणनाकरिता कार्यक्षमता कसोटी.
- इ) वायदा बाजार व भावी बाजार.

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) कृषी अर्थशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करून. भारतीय शेतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) मागणीच्या पूर्वानुमानाचे महत्व व घटक स्पष्ट करा.
- क) व्यापारशर्ती म्हणजे काय ? व्यापारशर्ती शेतीला अनुकूल असण्याची कारणे सांगा.

XXXX

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015
ECONOMICS (Special) (Optional)

Tax and Tax Consultancy (Paper - XI) (B)

Sub. Code : 51945

Day and Date : Saturday, 31 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Neat diagrams should be drawn wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [5]

- i) _____ Tax are not avoidable.
  - a) Indirect
  - b) Direct
  - c) Income
  - d) None of the above
- ii) Tax is _____ payment of public authority.
  - a) Optional
  - b) Compulsory
  - c) Partial
  - d) All of the above
- iii) Value - Added Tax (VAT) is a _____ tax.
  - a) Indirect
  - b) Direct
  - c) Regressive
  - d) Proportionate
- iv) There is _____ system of government in India.
  - a) Federal
  - b) Unitary
  - c) Presidential
  - d) None of the above
- v) Budget is prepared for _____.
  - a) Current year
  - b) Next year
  - c) Previous year
  - d) Five years

Q2) Write short notes (any three):

[15]

- Revenue Budget.
- Non-tax Revenue sources of state government.
- Central excise Duties.
- Characteristics of Tax.
- Benefit principle.

Q3) Answer the following questions in details. (any two)

[20]

- Explain the Ability to pay principle.
- What are the merits and demerits of Direct tax?
- State the principles of federal finance system in India.

मराठी रूपांतर

सूचना :

- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत .
- उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा.

[5]

i) ..... कर चुकविता येत नाहीत.

अ) अप्रत्यक्ष

ब) प्रत्यक्ष

क) उत्पन्न

ड) वरीलपैकी नाही

ii) कर हे सार्वजनिक सत्तेचे ..... देणे आहे.

अ) ऐच्छिक

ब) सत्तिचे

क) अंशिक

ड) वरील सर्व

iii) मूल्यवर्धित कर हा ..... कर आहे.

अ) अप्रत्यक्ष

ब) प्रत्यक्ष

क) प्रतिगामी

ड) प्रमाणशीर

iv) भारतात ..... प्रकारची शासन प्रणाली आहे.

अ) संघीय

ब) एकावयवी

क) अध्यक्षीय

ड) वरीलपैकी नाही

v) अंदाजपत्रक हे ..... साठी तयार केले जाते.

अ) चालू वर्ष

ब) पृढील वर्ष

क) मागील वर्ष

ड) पाच वर्षे

प्र.2) टीपा लिहा (कोणत्याही तीन)

[15]

अ) महसूली अंदाजपत्रक

ब) राज्य सरकारचे करेत्तर महसूलाचे स्रोत

क) केंद्रीय अठाकारी कर

ड) कराची वैशिष्टे

इ) लाभ तत्त्व

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतीही दोन)

[20]

- अ) करदेयक्षमता तत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) प्रत्यक्ष कराचे लाभ व दोष काय आहेत?
- क) भारतातील संघराज्य वित्तव्यवस्थेची तत्त्वे विशद करा.

XXXX

Seat No.	
-------------	--

B. A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015
ECONOMICS (Special) (Paper - XI)
International Economics (Part - I)
Sub. Code : 65535

Day and Date : Saturday, 31 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. **[5]**

- a) Trade between two countries is called _____.
- i) regional trade
  - ii) international trade
  - iii) internal trade
  - iv) domestic trade
- b) _____ theory is known as modern theory of international trade.
- i) Ricardian
  - ii) Heckscher - Ohlin
  - iii) Schumper's
  - iv) Marshall's
- c) _____ as an engine of economic growth.
- i) Equity
  - ii) Trade
  - iii) Education
  - iv) Population.
- d) Comparative cost theory of foreign trade is propounded by _____
- i) Pareto
  - ii) Marshall
  - iii) Malthus
  - iv) Ricardo
- e) Terms of trade are always favourable to _____ countries.
- i) developing
  - ii) developed
  - iii) African
  - iv) Asian.

Q2) Write short - notes on (Any Three)

- Gains from international trade.
- Terms of trade.
- Merits of fixed exchange rate
- Arguments in fevour of free trade
- Types of tariffs.

Q3) Answer the following Questions in detail.(Any Two)

[20]

- Critically examine Heckscher Ohlin's theory of international trade.
- Explain the factors affecting terms of trade.
- State the merits and demerits of flexible exchange rate.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील वाक्ये पूर्ण करा.

[5]

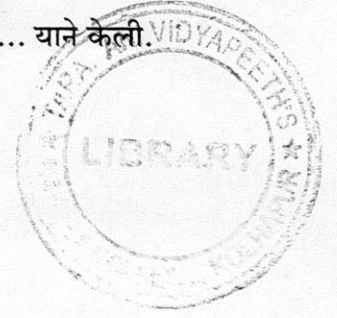
- अ) दोन देशांमध्ये होणाऱ्या व्यापारास ..... म्हणतात.
- प्रादेशिक व्यापार
  - आंतरराष्ट्रीय व्यापार
  - अंतर्गत व्यापार
  - घरगुती व्यापार
- ब) ..... सिद्धांत हा आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा आधुनिक सिद्धांत म्हणून ओळखला जातो.
- रिकार्डोचा
  - हेक्चर-ओहलीन
  - शंपीटरचा
  - मार्शलचा
- क) ..... हे आर्थिक वाढीचे इंजिन आहे.
- समता
  - व्यापार
  - शिक्षण
  - लोकसंख्या

ड) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या तुलनात्मक खर्च सिद्धांताची मांडणी ..... याने केली.

i) पॅरेटो	ii) मार्शल
iii) माल्थस	iv) रिकार्डो

इ) व्यापारशर्ती या नेहमी ..... देशांना अनुकूल ठरतात.

i) विकसनशील	ii) विकसित
iii) आफ्रिकन	iv) आशियाई

प्र.2) टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) :

[15]

- अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे लाभ
- ब) व्यापारशर्ती
- क) स्थिर विनिमय दराचे गुण
- ड) खुल्या व्यापारी धोरणाच्या समर्थनार्थ युक्तीवाद
- इ) जकातीचे प्रकार

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) :

[20]

- अ) हेक्चर ओहलीनच्या आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- ब) व्यापारशर्तीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- क) बदलत्या विनिमयदराचे गुणदोष विषद करा.

२२२२

501-A

124

Faint, illegible text in the upper middle section of the page.

Faint, illegible text in the middle right section of the page.

Faint, illegible text in the lower middle section of the page.

Faint, illegible text in the lower section of the page.

Faint, illegible text at the bottom center of the page.

Faint, illegible text at the bottom right of the page.

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015

ECONOMICS (Special) (Paper - IX)

History of Economic Thoughts (Part - I)

Sub. Code : 65533

Day and Date : Wednesday, 28 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives : [5]

- a) According to Mercantilist _____ is one of source of arising the wealth.
- i) Foreign Trade
  - ii) Internal Trade
  - iii) Agricultural
  - iv) All of above
- b) _____ is propounded first of all the theory of value.
- i) Karl - Marx
  - ii) J.S. Mill
  - iii) Adam Smith
  - iv) Ricardo
- c) Adam Smith gave importance to _____ as the true source of wealth.
- i) Capital
  - ii) Labour
  - iii) Land
  - iv) None of these
- d) List say's that _____ is the normal stage of Economic Development.
- i) Pastoral stage
  - ii) Agricultural - Manufacturing and Commercial stage
  - iii) Agricultural stage
  - iv) Agricultural and Manufacturing stage

- e) According to Marx the rate of Profit falling in _____ Economy.
i) Capitalism	ii) Socialism
iii) Mixed	iv) None of these

Q2) Write short notes (any three) : [15]

- The concepts of natural order of Physiocracy.
- Adam Smith's Cannons of taxation.
- Falling Rate of Profit.
- List's criticism on classical school.
- Malthus theory of gluts.

Q3) Write detail answer's on any two of the following : [20]

- Critically examine the Ricardo's theory of value.
- Explain Marxian surplus value theory.
- Explain the 'Protection policy' of list.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा. [5]

- अ) व्यापारवाद्याच्या मते संपत्ती मिळविण्याचा ..... हा एकमेव मार्ग आहे.
i) विदेशी व्यापार	ii) अंतर्गत व्यापार
iii) शेती	iv) वरील सर्व

- ब) ..... यांनी सर्व प्रथम मूल्य सिध्दांत मांडला.
- i) कार्लमाक्स ii) जे.एस. मिल
iii) अँडमस्मिथ iv) रिकार्डो
- क) अँडमस्मिथ यांनी ..... या खऱ्या संपत्तीच्या साधनाला महत्त्व दिले.
- i) भांडवल ii) श्रम
iii) जमिन iv) यापैकी नाही
- ड) लिस्टच्या मते ..... हि आर्थिक विकासाची सामान्य अवस्था आहे.
- i) पशुपालन अवस्था ii) शेती, कारखानदारी व व्यापार अवस्था
iii) शेतकी अवस्था iv) शेती आणि कारखानदारी अवस्था
- इ) मार्क्सच्या मते..... अर्थव्यवस्थेत नफ्याचा दर घटत जातो.
- i) भांडवलशाही ii) समाजवाद
iii) मिश्र iv) वरिलपैकी नाही

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) निसर्गवाद्यांची निसर्गव्यवस्थेची संकल्पना.
- ब) अँडमस्मिथच्या कर कसोट्या.
- क) नफ्याचा घटता दर
- ड) सनातनवादी अर्थशास्त्रज्ञांच्या विचारसरणीवर लिस्टने केलेली टीका.
- इ) माल्थसचा अत्युत्पादन सिध्दांत.

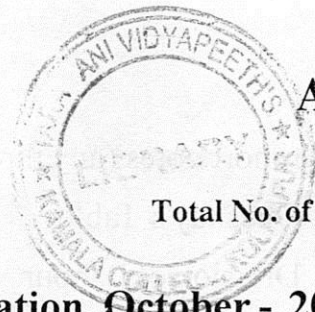
प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) रिकार्डोच्या मूल्य सिध्दांताचे टीकात्मक परिक्षण करा.
- ब) मार्क्सचा अतिरिक्त मूल्याचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
- क) लिस्टच्या संरक्षण नितीचे स्पष्टीकरण करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, October - 2015

ECONOMICS (Special) (Paper - IX)

History of Economic Thought

Sub. Code : 51933

Day and Date : Wednesday, 28 - 10 - 2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives : [5]

- a) Mercantalism has given the first priority to _____.
- i) Trade
  - ii) Industry
  - iii) Agriculture
  - iv) All the above
- b) _____ says that Division of Labour is limited by the extent of the market.
- i) Malthus
  - ii) Adam Smith
  - iii) Ricardo
  - iv) Karl - Marx
- c) _____ propounded the Theory of Gluts.
- i) Friedrich List
  - ii) Karl - Marx
  - iii) Malthus
  - iv) Ricardo
- d) According to Karl-Marx _____ is the source of Surplus value.
- i) capital
  - ii) innovator
  - iii) labour power
  - iv) all the above
- e) The theory of protection is propounded by _____.
- i) Friedrich List
  - ii) Malthus
  - iii) Ricardo
  - iv) None of above

Q2) Write short notes (any three) :

[15]

- Quesnay's Table
- Division of Labour
- Malthus view of Population
- Stages of Economic Growth of List
- Falling Rate of profit.

Q3) Write detail answer on any two of the following :

[20]

- Explain the Ricardian theory of value.
- Explain the protection policy of lists.
- Explain Marxian surplus value theory.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा.

[5]

अ) व्यापारवाद्यांनी ..... हा सर्वश्रेष्ठ व्यवसाय मानला.

i) व्यापार	ii) उद्योग
iii) शेती	iv) वरील सर्व

ब) ..... यांच्या मते श्रमविभागणीच्या मर्यादा बाजारपेठेच्या विस्तारावर अवलंबून असतात.

i) माल्थस	ii) अँडमस्मिथ
iii) रिकार्डो	iv) कार्ल - मार्क्स

क) ..... यांनी अतिरिक्त संचय सिध्दांत मांडला.

i) फ्रेडरिक लिस्ट	ii) कार्ल - मार्क्स
iii) माल्थस	iv) रिकार्डो

- ड) कार्ल - मार्क्सच्या मते ..... या घटकाकडून अतिरिक्त मूल्यांची निर्मिती केली जाते.
i) भांडवल	ii) संयोजक
iii) श्रमशक्ती	iv) वरील सर्व
- इ) ..... यांनी संरक्षणाचा सिध्दांत मांडला.
i) फ्रेडरिक लिस्ट	ii) माल्थस
iii) रिकार्डो	iv) वरिल पैकी कुणीही नाही

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) क्वेस्नेचा तक्ता
 ब) श्रम विभागणी
 क) माल्थसचे लोकसंख्या विषयक विचार
 ड) लिस्टच्या आर्थिक विकासाच्या अवस्था
 इ) नफ्याचा घटता दर.

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) रिकार्डोच्या मूल्य सिध्दांताचे स्पष्टीकरण करा.
 ब) लिस्टच्या संरक्षणानितीचे स्पष्टीकरण करा.
 क) मार्क्सच्या अतिरिक्त मूल्यांचा सिध्दांत स्पष्ट करा.

211-A

विश्व हिन्दू परिषद (VHP) का कार्यालय, दिल्ली

दिल्ली

दिल्ली

विश्व हिन्दू परिषद (VHP) का कार्यालय, दिल्ली

दिल्ली

दिल्ली

दिल्ली

दिल्ली

111

विश्व हिन्दू परिषद (VHP) का कार्यालय, दिल्ली

दिल्ली

दिल्ली

दिल्ली

दिल्ली

दिल्ली

112

विश्व हिन्दू परिषद (VHP) का कार्यालय, दिल्ली

दिल्ली

दिल्ली

दिल्ली